

prævia fiat, et in propositum Dei efficax volens movendo, seu permittens. Hæc fere est assertio ejus, quam magis declarans ait: Itaque asserimus præcognosci infallibiliter possibilem alterum consensum ex vi cognitionis eorum, quibus circumvenitur arbitrium absque libertatis jactura. Dum autem hanc scientiam dicit esse omnino naturalem, sentit profecto hanc scientiam antecedere secundum rationem omne decretum liberum quod Deus ex æternitate habuerit, sed sufficere ut sub conditione supponatur inclusum in his quibus circumvenitur arbitrium.

5. *In quo conveniant auctores hujus sententiae.* — Quamvis autem hi auctores in modo negandi vel admittendi scientiam conditionatam futurorum contingentium inter se dissentiant, in uno puncto maxime conveniunt, nimirum, non posse scire Deum determinate ad quam partem inclinanda sit libere voluntas creata applicata ad agendum cum omnibus prærequisitis, nisi secundum rationem præcedat in voluntate Dei decretum determinandi illam, vel absolute, vel ex hypothesi, juxta scientiæ qualitatem. Et quoad hoc allegant Scotum pro hac sententia, eo quod in 1, dist. 39, dixerit Deum cognoscere futuros actus voluntatis humanæ in absoluto decreto voluntatis suæ; nam videtur ponere illum modum præsciendi futura, vel ut unicum, vel ut ante omnem alium necessarium, et quasi fundamentum aliorum, si qui sunt: nam si hoc verum est in præscientia absolute futurorum, procul dubio eadem est ratio cum portione de conditionatis. Et eodem modo potest pro eadem opinione allegari Richardus in 1, d. 38, art. 1, quæst. 5, quatenus etiam ait Deum cognoscere futura absoluta in decreto suæ voluntatis, licet prius admittat scientiam illam in præsentia æternitatis. Et eodem modo allegari possunt qui ejusdem sententiæ in futuris absolutis. An vero constans sit illatio, infra videbimus. Solent etiam allegari Alensis et Albertus, sed immerito, ut dicam. Addunt præterea auctoritatem negativam antiquorum scholasticorum; tum quia apud illos nulla mentio talis scientiæ invenitur: imo semper, dum de præscientia Dei tractant, ad illam decretum divinæ voluntatis absolute præordinans ac prædefiniens effectum requirunt; tum etiam quia adæquate dividunt scientiam Dei in scientiam simplicis intelligentiæ, et visionis, et ad neutram pertinet hæc scientia futurorum sub conditione, sive media, sive conditionata ap-

pelletur. Unde dicti moderni magnis probris et conviciis in hanc scientiam invehuntur; vocant enim illam falsam novitatem, inutilem, levissimam, improbabilem, evidenter contra Augustinum et divum Thomam, et quam omnes doctores antiqui negant, ait Alvarez, disputat. 120, num. 4, et nostra sententia certum est non dari. Et hæc exaggeratio est, ut opinor, unum ex potissimis fundamentis hujus sententiæ. Cui additur infamatio contrariæ sententiæ, dicendo illam fuisse inventum Pelagianorum et Semipelagianorum, qui illam invenerunt ad salvandam certitudinem divinæ providentiæ, quia necessitatem divini concursus et efficacis gratiæ negabant; hunc enim putant illi auctores esse potentiorum modum sententiam suam persuadendi. Addunt vero aliud fundamentum ex philosophia vel dialectica mendicatum, scilicet, quod in illis propositionibus, ut antecedunt ratione decretum Dei liberum, non est determinata veritas, nec cogitari potest modus quo illa attingatur; ergo non possunt cadere sub scientiam, etiam Dei. Hoc vero fundamentum, cum aliis quæ alicujus momenti fuerint, postea expendemus; nam omnia quæ hinc inde coarctantur, qualia sint, et facile a quocumque mediocri theologo conspici potest, et in medium afferre prolixum et inutile judico.

6. *Altera sententia contraria et affirmans refertur.* — Secunda principalis sententia docet cognoscere Deum in sua æterna præscientia hæc omnia futura, prius ratione quam aliquid de rebus ad extra producendis libere decernat, non per conjecturam, nec cognoscendo solum inclinationem seu pronitatem voluntatis liberæ in actu primo completo constitutæ, cum omnibus undique prærequisitis ad agendum: sed infallibiliter et determinate præsciendo quam partem sua libertate eliget, si non impediatur. Dum autem dicitur debere in illa hypothesi supponi voluntatem cum omnibus prærequisitis ad agendum, imprimis supponitur concursus Dei generalis in illa hypothesi inclusus, ut ex parte Dei sufficienter oblatum, ac subinde supponitur decretum Dei liberum concurrenti, quantum in se est, cum voluntate: nam hoc est unum ex maxime requisitis ad potestatem simpliciter operandi, seu volendi, ut in libr. 4 et 5 latissime ostendemus; non potest autem prævideri actus futurus, nisi prævideatur potentia simpliciter cum omnibus prærequisitis ad agendum, ut est per se notum: sicut etiam non potest actus præ-

videri, quin in eo prævideatur futurus concursus simultaneus intime in illo inclusus. Non est tamen necesse ut supponatur decretum aliquod liberum, ut secundum rationem præexistens in voluntate Dei; hæc enim videntur ab auctoribus prioris sententiæ confundi, cum omnino sint distincta, et multum referat illa distinguere. Nam aliud est ponere in objecto scientiæ voluntatem liberam Dei, aliud supponere illam in ipso Deo, quasi subiecto; quis enim dubitet per scientiam simplicis intelligentiæ præscivisse Deum, in sua æternitate, prius ratione quam vellet creare mundum, se posse voluntarie ac libere creare mundum? Quomodo enim posset velle illud creare, nisi præsciret se posse id facere, et voluntatem suam esse efficacem, ut si voluerit ad id determinare, id faciat? Illa ergo præscientia includit in suo objecto volitionem liberam Dei sub illa conditione, si determinetur, licet nondum supponat illam determinatam. Sunt ergo illa duo valde diversa. Unde in præsentia sententia sensus est, prius ratione quam Deus supponatur habere in se decretum liberum ac determinatum, quod voluntas creata velit, præscire quid hæc voluntas in tali opportunitate aut circumstantiis volitura sit, si Deus etiam ipse, voluntate sua libera, offerat sufficientem ac necessarium concursum ex parte sua, etiamsi nondum intelligatur Deus habere tale decretum offerendi vel non offerendi concursum.

7. *Ab hinc quadraginta annis cæpit nostra sententia.* — Hanc sententiam sic explicatam docuerunt a quadraginta vel pluribus annis Patres Societatis, et plures ex illis qui, per Dei gratiam, et sanæ fidei, et prudentiæ, ac religionis, et non mediocri doctrinæ ac eruditionis nomen, et auctoritatem non modicam obtinuerunt. Tenet illam expresse Cardinal. Tolet., super Luc., c. 10, annot. 18; Bellarm., libr. 2 de Amis. grat., c. 17, ad 1, et latius libr. 1 de Grat. et lib. arb., c. 12 et 13 et l. 4, c. 15; Fonseca, l. 6 Metaph., c. 11, quæst. 4, sect. 8; Molin. in Concord., disp. 17, ad art. 13; Valentia, 1 part., quæst. 14, art. 13, punct. 1; et ibi Vasq., disput. 67; Lessius, in Opusc. de Auxil., c. 19; Benedict. Pereir., libr. 16 Genes., cap. 11, disp. 7, circa illa verba, *Non desistent a cogitationibus suis*; Maldonat. Matth. 11; et D. Barradas ad eundem locum, tom. 3, lib. 2, cap. 11; Albertinus, in suis Corol., in 3, q. 3, Theolog., dub. 1; Joan. Lorin., Actor. 16, ad vers. 6; quibus ego fidenter adhæsi.

8. *Viri gravissimi qui eandem amplectuntur sententiam.* — Nec vero in hac causa soli fuimus, alii enim gravissimi omnium ordinum viri, vel recentiores, vel æquales, eandem sententiam ut verissimam amplexi sunt. Imprimis Algarbi. Episcopus, tractat. de Auxil., disp. 2, p. 3, n. 23, et disp. 3, part. 4, n. 6; Diotalevis, in egregio opusculo de hac ipsa scientia. Et late Alexand. Pesantius, 1 p., quæst. 14, art. 13, præsertim disp. 3 et ult.; P. Lorca, theologiæ primarius Complutensis, 1. 2, tom. 1, disp. 4 de Actib. human., § *In secundo puncto*, circa finem; et Ludovicus Tæna, prius in eadem universitate primarius, super epist. ad Hebr., cap. 4, difficult. 6, num. 12; item Joann. Alphonsus Curiel., Salmanticæ insignis primarius theologus, in lib. Controversiar., in 7, alias 1, ad locum Sapient. 4: *Raptus est*, etc.; quamvis enim dubium se ostendat, et non parum fundamenta nostræ sententiæ enervare conetur, tandem eam ut probabiliorem eligit, et in hoc etiam dicitur mutasse sententiam, quod hactenus examinare non licuit. Ante hos vero docuit hanc sententiam Stapleton., in Antidot. Evangel., ad 11 cap. Matth., ubi etiam Molinam et Gregorium de Valent. honorifice allegat. Idem habet in Antid. ad epist. ad Roman., cap. 9, ad versic. 12, § *Deum altitudine*, etc. Eandem sententiam ex professo disputat et affirmat Alphonsus Mendosa, in Quodlib. 7, scholast.: *Nulla ratione (ait) neganda est Deo certa, infallibilis et determinata cognitio illorum eventuum conditionatorum, et oppositum qui asserunt, plurimum derogant thesauris sapientiæ et scientiæ Dei, et ipsius capacissimæ cognitionis immensitati.* Et licet postea, inter varios modos hujus scientiæ, illum de cognitione in prævio decreto referat, et ut probabilem relinquat, non simpliciter illum approbat, sed alium addit postea, et plures antea posuerat, et certum credit non limitari immensitatem divini intellectus ad prævium decretum. Eandem sententiam expresse tenet Corduba, dicto lib. primo suarum Quæstionum, quæst. 55, dub. 10, § *Sed nota*, 2, ubi ait Deum in æternitate sua non prius determinare suam voluntatem ad concurrentem in tempore cum voluntate creata ad talem actum particularem, quam prævideat quod nostra voluntas sic applicata et disposita se determinabit ad volendum vel nolendum, seu ad producendum hunc vel illum actum: *Tunc (ait) et non ante divina voluntas se determinat ad volendum ta-*

lem actum. At futura determinatio voluntatis nostræ ad talem actum eliciendum contingens est; ergo ex sententia hujus auctoris præcise Deus illud futurum contingens ante absolutum decretum suæ voluntatis. Et reddit rationem, quia alias non posset concordari libertas voluntatis cum concursu divino. Præterea eidem sententiæ subscripsit Cumelius, et quod attinet ad ipsam scientiam, tanta asseveratione illam affirmat, ut in 1 part., quæst. 14, art. 13, disput. 8, in concl. 1, dixerit non esse tutum negare infallibilem et certam cognitionem contingentium conditionatorum in Deo. A qua sententia non recessit in Opusc., nam in dicta disput. 1 secundi tomi, addit *neque esse tutum, neque ullo pacto ferendum*, præsertim de his conditionatis quæ in Scriptura revelata sunt.

9. *Soto secundæ sententiæ favet.*— Ante hos etiam et ante nos omnes hanc sententiam tuetur Soto, libr. 3 Summular., c. 8, lect. 3, et illam ponit inter prima dialecticæ rudimenta, tanquam rem illo tempore communiter receptam, et extra controversiam existentem. Ita vero illam sententiam explicat, ut dicat in his conditionalibus esse veritatem cognoscibilem ab ipso DEO, non in vi illationis, sed solum ex eo quod de facto nunquam ponetur in re antecedens sine consequente. In quo plane supponit non cognosci in aliquo decreto vel priori influxu prædeterminante, nam tunc veritas illa esset tantum ex vi illationis, quod ipse negat. Nec refert quod de propositionibus promissivis sub conditione loquatur, quia in illis includitur hæc conditionalis, si ille implet conditionem, iste implet promissum, quæ est mere conditionalis contingens, quam ait Soto solum Deum nosse an sit vera vel falsa, quando conditio non est implenda, imo, quod magis est, etiam quando conditio impleri non potest, ut aperte dicit in solutione ad primum, in fine.

10. *Driedo, et alii hac scientia utuntur ad explicanda divina auxilia.*— Præterea magis theologice hæc scientia conditionata futurorum, ad explicanda divinæ gratiæ auxilia, nostris temporibus usi sunt: Driedo in Concordia, p. 1, cap. 4, ad 3, ubi, exponendo verba quædam Ambrosii exponentis illa verba: *Miserebor, cui miserebor*, hoc est: *Misericordiam dabo, quem præscivi conversurum*; et illa: *Hoc est dare cui est dandum, et non dare cui non est dandum, ut illum vocet quem sciat obedire; illum autem non vocet quem sciat non obedire*, addit ipse Driedo: *Voluit Ambrosius obe-*

dientiam seu cordis conversionem prævisam a Deo, esse finem vocationis, perinde atque finis gratiæ seu vocationis est usus gratiæ. Et addit: *Quia rationabile ac decens est Deum dare gratiam ei quem novit bene usurum gratia, idcirco dare illi, est dare cui est dandum.* In quibus verbis supponit præscire Deum an homo sit bene usurus vocatione, priusquam velit dare illam, quod non potest esse nisi per scientiam conditionatam. Et similiter tractans inferius sententiam Aug., dicit *consensum liberi arbitrii esse ex motione Patris celestis sic trahentis illum, qualiter aptum novit.* Quæ notitia conditionata etiam est, ut constat; nec ab illo auctore ponitur in prævio decreto Dei prædeterminante, nam illud sæpe negat, ut in libro quinto videbimus. Et ibidem paulo inferius ita exponit verba similia Chrysostomi, quem constat etiam apud adversarios illa decreta prædeterminantia ad extra liberum arbitrium non posuisse. Eodem modo hac sententia utitur Ruard., art. 7, ut latius in libro quinto videbimus, ne sæpius ejusdem auctoris verba repetamus. Et eadem ratione possunt pro hac sententia allegari omnes catholici doctores, qui putant omnem antecedentem necessitatem factam voluntati, repugnare libertati ejus, et nihilominus salvant gratuitam Dei electionem et prædestinationem, et gratiæ ac vocationis efficaciam; hæc enim sine hac prævia scientia conditionata subsistere non possunt, ut contra nos argumentando adversarii fatentur. Sic autem maxime potest allegari Waldens., in Doctrinal. fidei, cap. 23 et 28, ubi inter alia multa habet hæc notanda verba: *Certe ille qui facit concordiam in sublimibus, non faceret illam concordiam inter necessitatem, quam Augustinus appellat extrinsecam, et Anselmus præcedentem, et liberum arbitrium.* Eodem modo potest referri Roffens., art. 32, § *Nemo sane*, et sequentibus.

11. *Antiqui theologii qui pro hac sententia allegari possunt.*—Ex antiquis theologis, omisso pro nunc divo Thoma, cujus mentem in speciali capite investigabimus, allegari imprimis possunt omnes qui negant Deum cognoscere futura libera in efficaci proposito suæ voluntatis, ut sunt Marsil. in 1, quæst. 4; Ocham., dist. 38, quæst. 1; et ibi Gabr., q. 1, art. 2; et præsertim Greg., quæst. 2, art. 2, ubi, contra Scotum, dicit tolli libertatem, si futura contingentia cognoscuntur a Deo, ut determinate vera in suo decreto. Et addit, in omni signo quo cogitetur propositio de futuro ante decretum, esse determinate veram vel

falsam. Ex quo principio evidenter sequitur idem sensisse de illis futuris conditionatis, ut representatis in intellectu divino per scientiam simplicis intelligentiæ ante omne decretum liberum. In quo fundamentum contrariæ sententiæ evertit, ut constat. Illa autem sententia inter antiquos theologos valde communis est, ut infra lib. 5 ostendemus, referendo illos qui negant dari causis secundis auxilium prævium prædeterminans illas, et simultaneum non putant dari ex absoluta efficaci voluntate antecedente, sed vel ex concomitante, vel ex voluntate includente aliquam conditionem. Favent etiam huic opinioni qui dicunt aliquam præscientiam ad prædestinationem supponi, ut Ægidius, in 1, d. 40, quæst. 2, art. 2. Id enim non videtur posse intelligi nisi de hac præscientia conditionata; nam absoluta vel sequitur prædestinationem, vel est ipsa prædestinatio. Et hoc modo merito potest pro hac sententia allegari Joannes Arboreus, tom. 1 Theosoph., lib. 3, cap. 11, ubi, exponens vocationem quæ ab Augustino vocatur *secundum propositum*, dicit: *Hoc propositum ad præscientiam et prædestinationem Dei pertinet, nec prædestinavit aliquem, nisi quem præscivit crediturum et secuturum esse vocationem.* Hæc enim præscientia, cum ponatur antecedere vocationem et propositum ejus, non potest esse nisi conditionata. Denique favent huic sententiæ qui dicunt effectum contingentem posse certo cognosci ab eo qui omnes causas comprehenderit, et omnia quæ possunt illas impedire vel non impedire: nam in hoc eadem est ratio de effectibus futuris in tempore, et de futuris possibiliter, ut est manifestum; tenet autem id Argent., in 1, d. 40, art. 3, ad 6, contra 1 concl., et alii, ut infra attingemus.

12. *Secunda sententia longe primam superat auctoritate.*—Hæc ergo sententia auctoritate theologorum, non solum recentiorum, sed etiam antiquorum scholasticorum, longe contrariam superat, dummodo contra illam non stet D. Thom., quod nunc supponimus, et infra ostendemus. Quapropter nullus potest illam novam vocare, nisi qui vel antiquos non legerit, aut de nominibus voluerit potius disputare quam de rebus. Fundamentum autem hujus sententiæ primario nititur in auctoritate Scripturæ et Patrum: quia vero auctores utriusque partis illos in suum favorem allegant, paulatim singula expendere necesse est, postea vero vim rationum expendemus. Quia vero auctores prioris sententiæ divisi sunt, nam, ut dixi, multi eorum simpliciter

negant talem scientiam certam, alii vero illam admittunt, limitant tamen illam ad modum habendi illam post decretum liberum, et in illo; ideo prius stabiliemus veritatem et certitudinem talis scientiæ, nihil enim supponere volumus, ne aliqua ex parte rem infectam relinquamus. Postea vero ostendemus modum illum talis præscientiæ in proposito, non solum esse alienum a Scriptura et Patribus, et sine fundamento excogitatum, sed etiam absolute impossibilem.

CAPUT II.

DEUM HABERE CERTAM ET INFALLIBLEM SCIENTIAM FUTURORUM CONTINGENTIUM CONDITIONATORUM, EX SCRIPTURA, PROUT A PATRIBUS INTELLICTA EST, OSTENDITUR.

1. *Probatur ex sacra Scriptura.*—Nihil fere possum in hoc capite addere his quæ de eodem argumento in l. 2 de Scient. Dei dixi, nec tamen omnia repetam, sed duo vel tria testimonia selectiora, quamvis vulgaria, accuratius ponderabo. Primum est illud Matth. 11, et Luc. 10: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent.* In his enim verbis continetur quædam propositio de quodam futuro effectu sub conditione, qui nunquam de facto fuit, quia conditio illa impleta non est, et illa conditionalis propositio a Christo tanquam vera dicta est; fuit ergo certissima et infallibiliter vera: ergo Christus, qui illam protulit, habuit scientiam certam et infallibilem illius contingentis futuri sub conditione: ergo multo magis illam habet Deus. Et qua ratione unum cognoscit, cognoscit omnia similia, quia eadem est de omnibus ratio.

2. *Prima responsio.*—Duæ sunt evasiones. Prima est, illum Christi sermonem non esse intelligendum tanquam propheticum et ex certa scientia profectum, sed altero e duobus modis. Primo, ut non sit propria locutio assertiva, sed tantum figurata ad exaggerandum delictum Judæorum, juxta quemdam vulgarem modum loquendi, quo solent homines exaggerare factum aliquod per comparisonem ad aliud minus proportionatum; ut ad exaggerandam ingratitude amicum, dicere solemus: Si extraneo vel inimico id fecissem, magis gratus fuisset; et ad reprehendendum fidelis delictum: Paganus hoc